

Nr 151.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om anvisande av medel till understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter; given Stockholms slott den 21 februari 1919.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter enligt de grunder, som finnas angivna i nämnda protokollsutdrag, bifogade förslag till kungörelse i ämnet och normalreglemente för dylik anstalt, bevilja å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 15,000 kronor.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 21 februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anförde:

»Genom en den 12 april 1918 avlåten proposition, nr 360, föreslog Kungl. Maj:t 1918 års lagtima riksdag att till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter enligt vissa angivna grunder bevilja å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 15,000 kronor. Riksdagen anmälde sedermera i skrivelse den 22 juni 1918, nr 2 A, att denna proposition icke vunnit riksdagens bifall. Anledningen härtill är emellertid, såsom av skrivelsen framgår, att söka i den omständigheten, att förevarande ärende ansetts lämpligen böra prövas i samband med Kungl. Maj:ts till samma riksdag avlåtna förslag till lag om fri rättegång, samt att tiden icke medgivit riksdagen att ägna sistnämnda förslag vederbörlig granskning.

Sedan Kungl. Maj:t denna dag beslutat att till innevarande riksdag avlåta proposition med förslag till lag om fri rättegång m. m., hemställer jag nu, att jämväl anslag till understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter ånyo måtte hos riksdagen äskas. Beträffande de grunder, enligt vilka detta anslag bör utgå, och beloppet för detsamma, får jag hänvisa till vad av mig vid ärendets behandling i statsrådet den 12 april 1918 till protokollet anfördes.»

Föredraganden redogjorde för berörda yttrande och därtill fogade förslag till kungörelse i ämnet och normalreglemente för offentliga, med statsmedel understödda rättshjälpsanstalter, därvid föredraganden särskilt anmärkte, att vad i sagda yttrande anförts beträffande utgifterna för år 1919 numera ägde motsvarande tillämpning beträffande utgifterna för år 1920; och skulle utdrag av statsrådsprotokollet i sagda ärende för den 12 april 1918 biläggas dagens protokoll.

Härefter hemställde föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter enligt de grunder, som finnas angivna i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 12 april 1918 och därtill fogade förslag till kungörelse i ämnet och normalreglemente för dylik anstalt, bevilja å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 15,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 12 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren anmälde ärende rörande avlåtande till riksdagen av proposition om anvisande av medel till understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter. Därvid anförde föredraganden:

»I skrivelse den 30 maj 1917 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t i samband med pågående utredning angående beredande genom det allmännas försorg av rättshjälp åt parter, som på grund av svag ekonomisk ställning eller oförmåga att tillvarataga sina intressen därav kunde vara i behov, jämväl täcktes föranstalta om undersökning, huruvida och i vad mån medverkan från statens sida kunde lämnas till upprättande och underhåll av kommunala rättshjälpskontor eller därmed till syftet jämförliga anordningar samt för riksdagen framlägga det förslag, som av undersökningen kunde föranledas. Denna skrivelse har genom remiss den 10 augusti 1917 överlämnats till de sakkunniga, som tillkallats för att inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lag om fri rättegång, varefter dessa den 31 december 1917, jämte förslag till lag om fri rättegång med tillhörande författningsförslag, överlämnat förslag till kungörelse angående understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter i riket samt förslag till normalreglemente för offentliga, med statsmedel understödda rättshjälpsanstalter. Sedan de sakkunnigas betänkande, i vad det avser frågan om upprättande av rättshjälpsan-

stalter med understöd av statsmedel, varit utställt till yttrande av Kungl. Maj:ts befallningshavande, hovrätterna och socialstyrelsen, hava dessa myndigheter och domstolar numera inkommit med yttranden i ärendet, varjämte Sveriges advokatsamfund, Stockholms stads rättshjälpskontor och tvenne fattigsakförare, vilka beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, avgivit särskilda utlåtanden.

Genomförandet av det förslag till lag om fri rättegång, varom Eders Maj:t i dag beslutat avlåta proposition till riksdagen, kan endast delvis bereda den fria rättshjälp, som erfordras för att de mindre bemedlade i samhället skola i förhållande till bättre situerade erhålla den verkliga likställighet inför lagen, vars ävägbringande är en viktig statlig uppgift. Berörda lagförslag avser nämligen, såsom dess rubrik anger, att bereda rättshjälp endast i de fall, då den enskilde för reglering av sina rättsförhållanden nödgats tillgripa det yttersta medlet, nämligen att vädja till domstols avgörande. Av lika stor betydelse är, att i alla de fall, då rättegång icke kan eller bör tillgripas, tillförsäkra de obemedlade fri tillgång till sådant biträde, som de bättre lottade erhålla genom att anlita särskild advokat. Det behöves råd i olika juridiska angelägenheter för bevakande av skilda intressen, biträde vid upprättande av rättsligt verkande handlingar och avtal av olika slag, såsom arbetsavtal och köpekontrakt, ävensom biträde vid tvisters biläggande genom förlikning. Att i sistnämnda hänseende rättshjälp beredes obemedlade medborgare är så mycket angelägnare, som dessa eljest mången gång skulle se sig nödsakade att för säkerhets skull tillgripa rättegång, ehuru sådan i själva verket icke vore av förhållandena påkallad.

Det är behovet av en dylik kostnad-fri rättshjälp utom rätta, som de sakkunniga avsett att fylla med sitt förslag till offentliga, med statsmedel understödda rättshjälpsanstalter. Enligt min uppfattning är också den sålunda anvisade lösningen den principiellt riktiga, varjämte jag i likhet med den mening, som så goit som enhälligt framträder i de över förslaget avgivna utlåtandena, finner de sakkunnigas förslag i allt väsentligt innebära en lämplig lösning av den föreliggande organisationsfrågan. Jag anhåller nu att i samband med en kortfattad redogörelse för de sakkunnigas förslag och för de angående särskilda delar av detsamma avgivna yttranden få angiva de grunder, varå organisationen av rättshjälpsanstalterna enligt min uppfattning bör byggas.

Enligt de sakkunnigas förslag bör det i riksdagens angivna skrivelse uttalade ändamålet fyllas på det sätt, att särskilda rättshjälpsanstalter upprättas med sina verksamhetsområden så avpassade, att föreståndaren för anstalten genom denna sin befattning har full sysselsättning och erhåller en däremot svarande avlöning. En av huvuduppgifterna för organisationsplanen måste enligt de sakkunnigas uppfattning vara att förebygga, att personalen på grund av alltför ringa arbetsuppgifter eller alltför lag avlöning tvingas att söka sig privata uppdrag vid sidan av sin verksamhet hos anstalten. Därest rättshjälpsanstalternas verksamhet nedsjönke till en bisyssla, skulle nämligen, enligt vad erfarenheten från fattigsakförarinstitutionen i Stockholm utvisat, de mindre bemedlades behov av rättshjälp icke bliva tillbörligen tillgodosett. Även den mest plikttrogne fattigsakförare kunde, såsom det frambållits, lätt råka i frestelse att låta fattigsakförarämbetet träda i bakgrunden för det arbete, varav han hade sin huvudsakliga utkomst. De sakkunniga föreslå därför, att föreståndare för rättshjälpsanstalt skall förbjudas att innehava eller utöva annan avlönad allmän eller enskild tjänst eller idka enskild advokatverksamhet. De sakkunnigas uppfattning i denna fråga

Allmän
motivering.

Bisyssla
eller ensam-
syssla?

måste givetvis medföra, att kontor för rättshjälpsverksamhetens utövande icke kunna anordnas på så stort antal platser som eljest vore möjligt. Mot de sakkunnigas förslag i denna del kunde därför den invändning göras, att rättshjälpskontoren skulle bli alltför svårtillgängliga ej endast för landsbygdens befolkning utan även för invanarna i de samhällen, dit kontor icke bleve förlagda. Enligt de sakkunnigas uppfattning kunde emellertid olägenheten härav väsentligen undgås genom upprättande av filialkontor i största möjliga utsträckning — i främsta rummet på sådana orter, där domstolar vore belägna. Där en på orten bosatt jurist finnes att tillgå, borde åt denne anförtros att under huvudkontorets överinseende utöva rådgivande verksamhet, varigenom en stadigvarande filial skulle uppstå. Där åter jurist icke finnes att tillgå, borde åt någon lekman inom orten anförtros att uppsamla och till huvudkontoret beförda rådfrågningar. Slutligen kunde ytterligare en utväg anlitas, nämligen att låta en av huvudkontorets tjänstemän resa till större orter inom distriktet för att där viss dag i veckan giva konsultationer i lokal, som av kommunen ställdes till förfogande.

I några av de inkomna utlåtandena ha uttalats betänkligheter mot det ifrågasatta förbudet för rättshjälpsanstalts föreståndare att utöva annan verksamhet. Salunda har Sveriges advokatsamfund uttalat, att det knappast vore att förvänta, att å någon annan ort än Stockholm föreståndaren åtminstone till en början skulle såsom sådan få så mycket arbete, att det toge mer än blott en del av hans arbetskraft och tid i anspråk, varför vederbörande sakerligen skulle komma att dra sig för att avlöna platsen på sätt, som tillförsäkrade anstalten en tillräckligt dugande kraft. Det kunde därför vara lämpligt, åtminstone i vissa fall, att befattningen låte sig förena med annan inkomstgivande juridisk verksamhet. Med hänsyn härtill borde i stället för det av de sakkunniga föreslagna förbudet mot bisysslor meddelas ett stadgande, varigenom det överlämnades åt styrelserna för rättshjälpskontoren att avgöra, huruvida föreståndaren finge ägna sig jämväl åt annan verksamhet och, i händelse sådant medgåves, bestämma denna verksamhets omfattning. Liknande synpunkter ha anförts av en fattigsakförare i Göteborg. Denne förklarar sig icke dela de sakkunnigas fruktan för »fattigsakförarinstitutionen» och anser det icke nödigt, att rättshjälpsadvokaten förbjödes att idka enskild advokatverksamhet. Det vore tvärtom till gagn, att den erfarenhet, rättshjälpsadvokaten genom sin verksamhet som sådan kunde vinna, ökades med den erfarenhet han vunne genom annan enskild advokatverksamhet. Ytterligare ha Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus samt i Kronobergs län ansett förslaget i här förevarande avseende möjligen tarva någon jämkning, varjämte Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gottlands län ansett det av de sakkunniga föreslagna förbudet mindre lämpligt och behövt.

I likhet med den uppfattning, som ligger till grund för samtliga övriga yttranden över förslaget, anser jag emellertid, att de sakkunnigas förslag i denna punkt bör lämnas oförändrat, och böra sålunda enligt min mening rättshjälpsanstalterna organiseras så, att åtminstone föreståndaren uteslutande ägnar sitt arbete åt de mindre bemedlades tjänst. En sådan organisation synes mig vara den enda, som verkligen ger utsikt till ett allvarligt och nitiskt främjande av de mindre bemedlades intressen. Det skulle eljest alltför lätt inträffa, att de mindre bemedlade nedsjönke till fattigsakförarnas minst gynnade klientel. Det synes mig också ligga i sakens natur, att de mindre bemedlade med ett helt annat förtroende komme att vända sig till ett advokatkontor, som uteslutande

hade till uppgift att tjäna deras intressen, än till en advokat, som endast vid sidan av sin egentliga verksamhet stode till deras förfogande. De mindre goda erfarenheterna av fattigsakförarinstitutionen, särskilt i Stockholm, tala i förening med den goda erfarenheten av Stockholms stads rättshjälpskontors verksamhet sitt tydliga språk. Visserligen bereder en organisation av antytt slag stora svarigheter att anordna rättshjälpen å orter, där intet kontor finnes inrättat. Dessa svarigheter torde emellertid kunna i väsentlig man övervinnas genom vidtagande av särskilda åtgärder i syfte att anstaltens verksamhet må kunna utsträckas utöver den ort, där rättshjälpskontor är beläget. En sådan åtgärd vore, att, såsom de sakkunniga framhållit, rättshjälpsanstalten sökte genom ombud i de olika orterna ävägbringa förbindelse mellan huvudkontoret och den rättshjälpsökande allmänheten. Dylika ortsombud skulle sålunda hava till uppgift att taga emot framställningar om rättshjälps samt att, exempelvis genom telefon eller korrespondens, förmedla den rättshjälps, som från kontorets sida kan lämnas. Tvivelsutan skulle det kunna påräknas att för berörda uppdrag förvärva väl kvalificerade, inom sin ort betrodda personer. Att ombuden skulle vara juridiskt bildade, förutsattes givetvis icke.

Oavsett den nu nämnda anordningen med ortsombud lär emellertid bliva erforderligt, att, i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit, å större orter inom rättshjälpsanstaltens verksamhetsområde å bestämda tider anordnas mottagningar, därvid någon anstaltens jurist är tillstädes för konsultationer och annan rättshjälpsverksamhet. Sasom ett önskemål bör även framhållas, att vid tingssammanträdena någon jurist från rättshjälpskontoret är att träffa för mindre bemedlade rättssökande.

Med en organisation av rättshjälpsanstalterna, sådan som nu angivits, torde invändningarna mot de sakkunnigas förslag i detta hänseende komma att visa sig obefogade. Huvudsaken synes mig i varje fall vara, att de mindre bemedlade erhålla trygghet, att deras intressen bliva med nit och insikt tillvaratagna.

Enligt de sakkunnigas plan skulle rättshjälpsanstalt upprättas såväl i varje landstingsområde som ock i de städer, vilka ej tillhöra landsting, utan hinder likväl för sådan stad att i förening med angränsande landstingsområde eller del därav inrätta gemensam rättshjälpsanstalt, varjämte det skulle vara kommun, som tillhör landsting, obetaget att ensam eller i förening med andra kommuner med rätt till statsunderstöd anordna sådan anstalt. De sakkunniga förelå emellertid icke något obligatoriskt inrättande av rättshjälpsanstalter, utan överlämna initiativet till landsting och andra kommunalrepresentationer. Statens medverkan till den fria rättshjälpen består enligt de sakkunnigas förslag däri, att staten lämnar bidrag till kostnaderna för anstalternas upprättande och verksamhet.

De sakkunnigas förslag i denna del, som ansluter sig till organisationen av offentliga anstalter för arbetsförmedling, torde anvisa den lämpligaste utvägen att lösa frågan om statens verksamhet för ävägbringande av fri rättshjälps utom rätta. Förslaget bygger vid överlämnandet av initiativet åt kommunala myndigheter på sammanställande inhemska och utländska förebilder. Det är också givet, att vissa kostnader, särskilt för lokal, böra kunna hållas avsevärt lägre med den föreslagna anordningen, än om staten själv skulle anordna rättshjälpsanstalterna. En olägenhet är, att man icke vinner full garanti för att rättshjälpsanstalter verkligen komma till stånd inom alla de orter, där sådana behövas. Det

*Sättet för
rättshjälps-
anstalternas
upprättande.*

torde emellertid i hög grad gälla om varje organisation av den fria rättshjälpen utom rätta, att anstalter härför såvitt möjligt böra växa fram organiskt ur de särskilda orternas behov av sådan rättshjälp och tillgång på därför lämpliga krafter. Därest man omedelbart skrede till ett tvångsvis upprättande av rättshjälpsanstalter över hela riket, skulle man måhända riskera, att de för anstalternas hela verksamhet avgörande posterna såsom föreståndare på sina håll måste besättas med mindre lämpliga personer och att anstalternas framtid därigenom äventyrades.

Beträffande detaljerna i den uppgjorda organisationsplanen hänvisar jag till de sakkunnigas betänkande och till här bifogat förslag till kungörelse angående understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter och förslag till normalreglemente för offentliga med statsmedel understödda rättshjälpsanstalter. Dessa förslag äro. till den del de avse organisationen av rättshjälpsanstalterna, i huvudsak hämtade från de sakkunnigas betänkande. Bortsett från ett antal formella ändringar har jag emellertid ur förslaget till normalreglemente uteslutit en av de sakkunniga föreslagen uttrycklig bestämmelse, enligt vilken rättshjälpsanstalt av ifrågavarande slag skulle vara skyldig att tillhandagå mindre bemedlade utan avseende å deras boningsort. Detta stadgande kunde nämligen, sasom det anmärkts, möjligen medföra, att en anstalt, som tillvunnit sig ett särskilt förtroende, bleve be-ökt av klienter, som rätteligen borde vända sig till anstalt å annan ort. Genom att utesluta berörda bestämmelse torde man med hänsyn till det föreslagna stadgandet i normalreglementets 6 § icke hava inskränkt någon anstalts skyldighet att tillhandagå rättssökande, som på grund av sin egen eller sin motparts vistelseort bör vara berättigad vända sig till anstalten, men å andra sidan berett tillfälle att förhindra missbruk.

I likhet med de sakkunniga håller jag före, att staten bör bidraga till kostnaderna för rättshjälpsanstalternas upprättande och verksamhet dels genom att helt återgälda vad anstalterna för sin verksamhet utbetalat till statsinstitutioner av olika slag, dels genom att gottgöra intill hälften av anstalternas övriga omkostnader efter avdrag av vad som influtit från rättssökande eller deras motparter, dels slutligen, där så prövas nödigt, genom att med ett belopp av högst 3,000 kronor för varje anstalt medverka till engångskostnaderna för anstaltens upprättande. Till de kostnader, som skulle av statsverket helt ersättas, ha av de sakkunniga hänförts icke blott rese- utan även traktamentskostnader för resor inom området. Då emellertid traktamentskostnaderna icke utgöra en sådan ersättning, som inflyter till statskassan, och då resor enligt min mening böra förekomma i stor utsträckning för att lämna rättshjälp inom orter, där särskilt kontor ej finnes upprättat, synes traktamentsersättning böra hänföras till den andra gruppen av kostnader, till vilken staten bidrager med hälften. Å andra sidan torde det icke vara nödvändigt att inskränka den direkta reseersättningen till sådana resor, som företagas inom anstaltens verksamhetsområde. Om undantagsvis verksamheten fordrar ett besök, för inställelse inför rätta eller dylikt, utom distriktet, torde staten böra lämna full ersättning jämväl för härav föranledd resa. Däremot torde i överensstämmelse med grunden till indelningen av de olika kostnaderna statens skyldighet att lämna full ersättning för resekostnad böra begränsas till resor å statens järnvägar. I detta sammanhang bör påpekas, att enligt bilagda reglementsförslag anstaltens skyldighet att biträda vid rättegångar begränsats icke till domstol inom anstaltens distrikt utan till mål anhängiga vid

domstol inom distriktet. Om sålunda i ett sådant mål vittnesförhör äger rum inför domstol utom området, bör uppvaktningen vid detta vittnesförhör, om dess natur därtill föranleder, jämväl kunna ombesörjas av anstaltens personal.

Det är, såsom de sakkunniga framhålla, icke möjligt att med någon större grad av sannolikhet beräkna kostnaderna för rättshjälpsanstalternas upprättande och underhåll. Därmed bortfaller också möjligheten att närmare bestämma det belopp, som för ändamålet kan väntas av statsmedel bliva taget i anspråk för anstalternas understödande. Kostnaderna bli givetvis beroende av det antal anstalter, som komma att upprättas, men dessutom på omfattningen av den verksamhet, som de särskilda anstalterna komma att utöva. Om man emellertid, för att vinna en översikt över det högsta anslagsbelopp, som kan beräknas ifrågakomma, antager, att rättshjälpsanstalter under årens lopp upprättas i samtliga län och dessutom i 6 av de större städerna, och sålunda skulle hava att räkna med sammanlagt 30 anstalter, kunna följande ungefärliga beräkningar i anslutning till de sakkunnigas förslag verkställas.

*Kostnads-
beräkning.*

Engångskostnaderna för anstalternas upprättande kunna beräknas bliva fördelade på ett avsevärt antal år och kunna för angivna antal rättshjälpsanstalter sammanlagt icke överstiga, men väl underskjuta 75,000 kronor.

De årliga utgifter, som skulle av statsverket helt ersättas, torde enligt de sakkunnigas beräkningar uppgå till 500 kronor per anstalt eller tillhopa 15,000 kronor för post-, telegram- och telefonavgifter samt dessutom till samma belopp för resekostnads- och traktamentsersättning eller sålunda tillhopa 30,000 kronor. Enligt här bilagda förslag till kungörelse skulle emellertid som nämnt statsens skyldighet att ersätta hela traktamentskostnaden bortfalla, varjämte statsens skyldighet att gälda reseersättning skulle begränsas till resor å statsens järnvägar. Om man beräknar minskningen av statsbidraget i detta hänseende till 7,500 kronor, skulle de årliga utgifter, som staten hade att till fullo ersätta, sammanlagt uppgå till 22,500 kronor. Beträffande detta belopp gäller ju emellertid, att det i själva verket icke i sin helhet utgör en verklig statsutgift, enär det motsvarar avgifter, som av anstalten inbetalats till statsinstitutioner av olika slag.

De årliga utgifter, till vilka staten skulle bidraga med intill hälften, uppskattas av de sakkunniga, efter avdrag för anstalternas inkomster, till 9,000 kronor för varje kontor eller för 30 anstalter tillhopa 270,000 kronor. Det årliga statsbidraget skulle sålunda i denna del kunna uppgå till högst 135,000 kronor. Emellertid antaga de sakkunniga, att statsbidraget i genomsnitt skulle stanna vid tjugufem å trettio procent av de totala årliga utgifterna av hithörande slag. Statsbidraget skulle sålunda i denna del icke behöva uppgå till mera än 80- å 90,000 kronor eller sammanlagt till icke fullt 100,000 kronor.

I varje fall torde det komma att dröja åtskillig tid, innan samtliga lands- ting upprättat rättshjälpsanstalter och för dem framställa anspråk på statsbidrag. Beträffande utgifterna för år 1919 erinrar jag därom, att i årets statsverksproposition beräknats å extra stat för sagda år såsom förslagsanslag ett belopp av 15,000 kronor. De utgifter, som under år 1919 kunna ifrågakomma till ersättning, äro nämligen endast engångsbidragen till anstalts upprättande, och det har synts antagligt, att under år 1919 icke större antal anstalter skulle komma att upprättas, än att ett anslag av 15,000 kronor borde vara tillfyllest.

Med anledning därav hemställer jag, att Eders Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter enligt de

grunder, som finnas angivna i detta protokoll och i bifogade förslag till kungörelse i ämnet och normalreglemente för dylik anstalt bevilja å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av kronor 15,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Henry Lindberg.

Bilaga A.

**Förslag
till
Kungörelse**

angående understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter.

§ 1.

Understöd av statsmedel må tilldelas anstalt, som av landsting eller kommun, var för sig eller i förening, anordnats för meddelande av fri rättshjälp, under förutsättning:

att anstalten står under ledning av en styrelse, bestående av ordförande jämte suppleant för honom, förordnade av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder, och minst två ledamöter jämte suppleanter för dem, utsedda av det landsting eller stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller kommunalstämma i den eller de kommuner, som upprättat anstalten, i enlighet med de närmare bestämmelser, som i varje fall av Konungen meddelas;

att anstaltens verksamhet utövas enligt av Konungen utfärdat reglemente; samt

att statistiska uppgifter rörande verksamheten enligt av Konungen fastställt formulär avgivas till statistiska centralbyrån.

§ 2.

Mom. 1. Understöd må erhållas dels till bestridande av samtliga för verksamheten nödvändiga utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon samt telegram och interurbana telefonsamtal, dels ock till resekostnadsersättning jämlikt fjärde klassen i gällande resereglemente för av anstaltens verksamhet föranledda resor å statens järnvägar.

Mom. 2. Härutöver må ersättning beredas för intill hälften av det belopp, som återstår, sedan från anstaltens sammanlagda årsutgifter till avlöningar, skrivmaterialier och tryckningskostnader dragits ersättningsbelopp, som till anstalten under året av hjälpsökande återgäldats eller på grund av domstols beslut influtit till anstaltens personal för lämnat biträde i rättegång.

Mom. 3. På särskild prövning ankommer, huruvida ersättning må åtnjutas för bestridande av engångsutgifter, förenade med anstaltens upprättande. Sådan ersättning må dock ej i något fall överstiga 3,000 kronor.

§ 3.

Ansökan om understöd skall, ställd till Konungen, ingivas till justitiedepartementet, och skola därvid fogas nödiga handlingar till styrkande av att de i § 1 för understödets åtnjutande stadgade villkor blivit fullgjorda. Ansökan, som avser understöd enligt § 2 mom. 1 och 2, skall vara ingiven före den 1 maj året efter det, som ansökningen avser, samt vara åtföljd av dels bestyrkt utdrag av anstaltens räkenskaper i sådan omfattning, att därav framgår storleken av de i nämnda moment omförmälda utgifter och inkomster, dels styrelsens berättelse över anstaltens verksamhet under senaste året, dels ock berättelse över den i enlighet med reglementet verkställda revisionen.

§ 4.

Beviljat understöd skall utbetalas av Konungens befallningshavande i enlighet med de närmare föreskrifter, som av Konungen meddelas.

Bilaga B.

Förslag
till
Normalreglemente
för offentliga, med statsmedel understödda rättshjälpsanstalter.

§ 1.

Rättshjälpsanstalten N. N. har att inom [N. N. landstingsområde, N. N. stad, N. N. kommun] kostnadsfritt i rättsliga angelägenheter åt mindre bemedlade lämna råd och upplysningar samt hjälp med upprättande av handlingar, så ock biträde vid tvisters biläggande genom förlikning samt vid utförande av talan i rättegång, anhängiggjord vid domstol inom anstaltens verksamhetsområde.

Anstaltens huvudkontor skall vara beläget i N. N. stad.

§ 2.

För rättshjälps meddelande må, då omständigheterna därtill föranleda, krävas personlig inställelse av sökanden ävensom intyg om hans förmögenhetsförhållanden.

§ 3.

I ärende, som anstalten upptagit, bör genom dess försorg noggrann utredning verkställas. Är fråga om tvist, bör, där så erfordras, motparten höras. Anstalten bör söka åstadkomma förlikning mellan parterna, där sådan lämpligen bör komma till stånd. Framställning om rättegång, som befinnes vara uppenbart ogrundad eller gagnlös, skall avvisas.

Vad sökande vid anlitande av anstalten i förtroende meddelat må ej yppas för någon utom anstalten.

§ 4.

Ersättning och arvode, som jämlikt lagen om fri rättegång tilldömts den, som är anställd vid anstalten, skall av denne redovisas till anstalten.

§ 5.

Befinnes någon, som av anstalten erhållit rättshjälp, på grund av sina förmögenhetsförhållanden rätteligen ej hava ägt åtnjuta hjälpen, vare han pliktig

att, där det av styrelsen påfordras, till anstalten återgälda dess utgifter för saken samt erlägga skäligen ersättning för rättshjälpen i den mån anstalten ej jämlikt § 4 är berättigad till ersättning härför.

Samma skyldighet åligger sökande, som genom anstaltens biträde tillvunnits egendom av någon betydendet.

§ 6.

Anstalten åligger att i vad till dess verksamhet hör utan ersättning lämna annan med statsmedel understödd rättshjälpsanstalt biträde, såvida hinder därför ej möter.

§ 7.

Anstalten står under ledning av en styrelse, bestående av ordförande och ... ledamöter. Ordföranden och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande i N. N. län för fyra år i sänder. ... ledamöter jämte suppleanter utses av [N. N. landsting ... ledamöter jämte ... suppleanter utses av stadsfullmäktige i N. N. stad], samtliga för en tid av två år.

Styrelsen, som har sitt säte i N. N. stad, sammanträder på kallelse av ordföranden så ofta omständigheterna därtill föranleda.

Ärende må ej av styrelsen företagas till avgörande, såvida ej, jämte ordföranden, minst ... ledamöter eller suppleanter för dem äro tillstädes.

Avgår ordföranden eller annan styrelseledamot eller suppleant, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, skall, så snart ske kan, annan person utses för den återstående tiden.

§ 8.

Vid styrelsens sammanträden föres protokoll, som vid näst därpå följande sammanträde justeras, så vida ej åt ordföranden uppdragits att ensam eller med biträde av annan ledamot dessförinnan verkställa justeringen.

§ 9.

Över anstaltens förvaltning skola föras fullständiga räkenskaper, vilka, avslutade för kalenderår, skola, tillika med de hos styrelsen förda protokoll samt en särskild redogörelse för anstaltens verksamhet under året, senast den 15 därpå följande mars för granskning tillhandahållas ... därtill utsedda revisorer. Av dessa utses en av Konungens befallningshavande samt ... av [N. N. landsting och ... av stadsfullmäktige i N. N.], samtliga för en tid av två år. Vid val av revisorer utses suppleanter för dem till lika antal.

Revisionen skall vara avslutad och berättelse däröver till styrelsen avlämnad före den 15 april. Revisionsberättelsen jämte det utlåtande däröver, som styrelsen kan finna anledning avgiva, ävensom ovan omnämnda redogörelse för anstaltens verksamhet skola av styrelsen ofördröjligen överlämnas till [N. N. landsting och stadsfullmäktige i N. N.].

§ 10.

Senast den 15 augusti varje år skall styrelsen överlämna förslag till nästföljande års utgifts- och inkomststat, [i fråga om länsanstalt till landstinget, i

fråga om anstalt för stad till magistraten eller stadsstyrelsen samt i fråga om landskommun till kommunalnämnden].

§ 11.

Anstaltens verksamhet utövas under styrelsens överinseende genom en föreståndare med biträde av erforderlig personal.

Föreståndaren skall hava avlagt de för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov samt förvärvat nödig praktisk erfarenhet genom verksamhet vid underdomstol eller å advokatkontor. Styrelsen antager och entledigar föreståndaren och biträden, så ock de ortsombud, som för anstaltens verksamhet finnas erforderliga.

§ 12.

Föreståndaren må icke innehava eller utöva annan avlönad allmän eller enskild tjänst eller idka enskild advokatverksamhet. Ej heller må ärende, som inkommit till anstalten, av något dess biträde eller ombud övertagas såsom enskilt uppdrag.

§ 13.

Närmare föreskrifter för anstaltens verksamhet meddelas i av styrelsen fastställd arbetsordning.

Det sakkunnigbetänkande, som ligger till grund för denna proposition, utde'ades vid 1918 års lagtima riksdag och återfinnes i Bihang till riksdagens protokoll 1918, 2 saml., 2 avd., 2 bandet. (Betänkande med förslag till lag om fri rättegång samt till kungörelse angående understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter i riket m. m., avgivet av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga. Stockholm 1918.)